

THE LATE RABBI ISRAEL JOSHUA OF KUTNA

Russia-Poland, who Departed this Life 25 days in Tamuz 5653.

חכמת הרב חסידיק הצען והזרע פאר זיהו רבי של כבתען אישר שמו נודע בכל הארץ
ישראל בשייח' מוהה יישראאל יהושע זצ"ל אשר שמו כבבב' ה'ה'ב'ב'ב'ב'ב'
בקריית ארבע - בעיד "שרונזק" / "ווארכע" נומבּען פאלטזק זבאלאויט זאנז
שנבר את משכנת הקדש בעיר קיינא שלשים שנות נפער ביה רשות תרניז.

“העלוי” הצער ובעכל פעם השתעשע אותו בדברי תורה ולהלכה. כבר בתקופה ההיא בהיותו עוד צער לימים תפס ר' יהושע'לה עמדת חשובה בחני הקהלה בפלוצק. בימים ההם החליטה הפרנס הידוע ר' שלמה זלמן פוזנר מורה לשנות את הנסיוון לחולל מהפכה בחני המונגים היהודים העניים, על ידי העברתם לעבודת האדמה, למען יתפרנסו מיגיע כפיהם, קנה אחזקה במחוז פלוצק והושיב בה יהודים לעבודה בשדות. שם האחזקה היה “קובאריה” וכדי למשוך את היהודים לעבודת האדמה יסד ר' שלמה זלמן גם ישיבה באחזקה ההייא והזמין את הגאון הצער ר' יהושע לבקר אצל באחזקה. הוציאו אל השדות והראתה לו כיצד היהודים עובדים אדמה, וגם לומדים תורה בשעות הפנוiot מעבודה (గלבך “היהודים והמרד הפולני” ע' 21).

בשנת ת"ר בהיותו בן תשע-עשרה נתקבל כרב בקהילה שרענסק ויישב שם שבע שנים בכבוד ובמנוחה. בשרענסק יסד ר' יהושע'לה ישיבה והוא עצמו היה ראש הישיבה. מישיבה זו יצאו הרבה תלמידי חכמים בפולניה. בפרק זמן זה היה רגיל ר' יהושע'לה להפגש עם הגאון המפורסם ר' אברהם מטשענוב שהיה מזדמן לעיתים קרובות לשרענסק. הגאון מטשענוב אף שהיה קשיש ממנו העריכו מאד. בשנת תר"ז עבר ר' יהושע'לה מシュראנסק לקהילה גומבין במקומו של הגאון הצדיק ר' שרגא פייבל דנטיגר מגריצה שעוזב אז את קהילת גומבין. כאן בgombin התחיל לכתוב ולענות תשובות לשואליו, מאותה תקופה נשארו שתי תשובות בספרו "יבין דעת" בליקוטי שו"ת סי' ז' משנת תר"ז "لتלמידי החrif המופלג חכם לב מו"ה חיים מרדכי", תלמידו זה הוציא אח"כ את ספר הכריתות לר"ש משאנץ עם הערותיו והיה ידוע כתלמיד חכם גדול. ובסימן כ"ז שם "להרב ר' יצחק מזיכלין" משנת תר"ח.

אולם כאן בגומביין פרצת מחלוקת נגדו ואף שקדמו ר' שרוגא פייבל בא לגומביין במיווחד כדי להשיקת המחלוקת ול-הסביר להם שידעו איך להתנהג עם רבם הגדלן, לא השפיע עליהם ובסוף כעבור שלוש שנים בשנת תר"י עבר לזרקן.

בורהקי נתפרסם ר' יהושע'לה כגדול הדור והתחילה לפנות אליו בשאלות מכל קצוי פולין. מאotta תקופה נשארו ממנו תשובות שונות שנדרפסו בספרו "ישועות מלכו" סי' ל"א משנה תרי"א ובספרו "יבין דעת" תשובות סי' ט' י' י"ב י"ד ט'ו י"ז י"ח כ' ועוד משנים תרי"א — תרי"ג.

בוורקי גר אוז הצדיק רבי מנחם מענדיל קליש, בנו של הצדיק ר' יצחק קליש. הוא היה ממעריציו של הרב הגאון ר' יהושע'לה, והיה רגיל לבקר את ר' יהושע'לה בכל רגע, לקיים מאמר חז"ל: "חייב אני לקבל פנוי רבי ברגל". לאנשי שלומו היה אומר "כל זמן שר' יהושע'לה מכחן כרב אצלו אני ישן במנוחה, כי סומך אני עליו כי כל ענייני הדת מתנהלים כתקונם". בשנת תרי"ג כשנודע לצדיק ר' מנחם מענדיל שר' יהושע'לה עומד לעזוב את וורקי, כדי לעبور לפולטוסק, בא אליו והצעיז לו שישאר בוורקי והוא בעצמו יוסיף לו על משכורתו מכיסו. גם חסידי וורקי מכל פולניה היו נוהגים כבוד ברbam ר' יהושע'לה תלמידי חכמים שביניהם היו רגילים להכנס אליו ולשוחח אותו בדברי תורה, הגאון הצדיק ר' בעריש מביאלה, בנו של הגאון ר' אברהם מטשענוב, מחשובי חסידי וורקי, היה גם כן מבאי ביתו של הרב ר' יהושע'לה.

הగאון ר' י. י. טרונק מקוטנה

ר' יהושע'לה — כך קראו אותו בפולין — נולד לאביו החסיד ר' דוד בחדש כסלו בשנת תקפ"א בקהלת פלוצק. בהיות הילד בן שנתיים לkahה אותו אמו לבוב כדי לברך את אביו ר' דוד שלמד אז בישיבת הגאון ר' יעקב אורנשטיין בעל "ישועות יעקב". ובעת זקנותו היה רגיל ר' יהושע'לה בספר שהוא זכר את צורת פיו של בעל "ישועות יעקב".

כמנהיג הימים ההם בהיות ר' יהושע'לה בן שלש התחליל ללימוד ב"חדר" תורה ומפרשים וכשהגיע לגיל ששה למד כבר גمرا וכתב בעצמו חידושי תורה שלו. מורו ומדריכו של "העילוי" הצעיר, היה אביו ר' דוד. ר' יהושע'לה היה מתמיד גדול מנעוריו וכשנתנו לו לאכול להם בחמאה, מעולם לא רצה לבטל את זמנו לмерיחת החמאה על הלחם, והיה אוכל את הלחם יבש אלא אם כן מרחאה לו אמו את הלחם. והוא היה אוכל בחפazon כדי שלא לבטל את זמנו מן הלימוד. כבר מנעוריו נעשה בקיा בש"ס ופוסקים וכל ארבעת חלקי השלחן ערוך היו שגורים על פיו. היה רגיל כל שבת קודש לעبور על שתי מסכות שבת ועירובין, במאתיים וששים דף גمرا. "העילוי" הצעיר ר' יהושע'לה היה ילד שעשויים של כל הלמדנים שבפלואט.

בביהות ר' יהושע'לה כבן אחת-עשרה שנה מת עליו אביו, אבל אמרו הצדקנית השגיחה עליו והוא המשיך ועסק בתורה בהתמדה. כבן ארבע עשרה התארס ר' יהושע'לה עם בת גילו מרת פרידה בת הרב ר' חיים בן הרב הגאון מווית ר' יהודה מרבייטש, אבל ר' חיים לא זכה להכנס את חתנו העילוי לחופה, כמה שבועות לפני החתונה החלת והלך לעולמו.

ובכל זאת אחרי החותנה נשאר "העילוי" להיות סמוך על
שולחן חותנתו שש שנים ועסק בשקידת בתורה. מאביו ז"ל ירש
ר' יהושע'לה את הזיקה לחסידות והיה נושא מדי פעם בפעם אל
הרבי הוזקן מקוצק. פעם שהה ר' יהושע'לה בקוצק יותר משלשה
חודשים והרבנן מקוצק שהיה רגיל להדריך את כל אחד מחסידיו
על פי דרכו קרא את ר' יהושע'לה לחדרו ואמר לו: "לפי
דעתך אתה צריך לחזור הביתה, ולעסוק בתורה ונראה מה
יצא ממדך". הוא הכיר באברך הצעיר שנוצר לגדלות ועליו
להיות בעתיד "רבים של כל בני הגולה" ופסק הלוות, ולא רצה
шибטל את זמנו עם חסידים בקוצק, ר' יהושע'לה שמע לקול
רבו. חזר הביתה והשكيיע את עצמו כולם רק בתורה. חברו
VIDIDU הצעיר הగאון מסוכוטשוב היה רגיל לספר שחותנו הרבי
מקוצק העריד מאד את ר' יהושע'לה כגאון ובקייא בכל חדרי
תורה, ובעיקר מצאה חן בעיני הרב מדת האמת שבו על שאיןנו
נושא פני איש. וכשנתתקבל ר' יהושע'לה כרב בקהלות שונות היו
שם מחסידי קוצק, בכל פעם כשהנסעו החסידים לאותם אל הרבי,
התענין הרב מקוצק לדעת מה שלומו של רב הצעיר. ואף
שבימים הבאים לא סר ר' יהושע'לה למשמעותו של שם "רבי"
אחרי הרבי הוזקן מקוצק, נשאר "חסיד" כלימי היו. וمعنى
הדבר שבשנת תרמ"ו כותב הגאון מקוטנה לרבות אחד מו"ץ בראשות
בדבר מקוה חמה בשבת "שמשתי מגאון אחד אשר גם הה"ק
מו"ר"ש צ"ל מק' בעלז הנהיג כד" (שוו"ת ישועות מלכו או"ח

בקהילת פלוৎץ, כהן קרב בשעתו הרב הגאון המפורסם ר' חיים אורבך מלונטשיץ בעל "דברי חיים" וגם הוא העיד מאד את נס עיט) אז פ' זה, הבהיר את הדבר.

בפזומקיו, בקש סליחה ומחילה על פליטת הפה שהפליט שלא במתכוין. החידושי הר"ם חבק את ידידו הצער השיבו ותרגיעו אמרו כי שום דבר עלבון או בזון לא שמע מפיו. מאז ידידותם נתזקה ביתר שאת.

בשנת תרכ"ל הוציא ר' יהושע לה את ספרו "ישועות ישראל" על חושן משפט. הספר עשה רושם רב על הלומדים והגאון בעל "אבני נור" מסוכטשוב אמר על ספר זה, כי סודר בשביל תלמידי חכמים גדולים ורק הם יכולים להבין את הדברים העמוקים הכתובים בו.

בשנת תרכ"ד פנה הגאון ר' צבי הירש קאלישר רבה של טהוין אל ר' יהושע לה שיכתוב הסכמה לספרו "דרישת ציון" אשר בו הציע שני דברים א) לייסד חברת ארץ ישראל לבנות את הארץ עוד לפני בית הגואל, ב) חידוש הקברנות בירושלים על יסוד דברי חז"ל "מקריבין אף על פי שאין בית". ר' יהושע לה הסכים בכלל לבו להצעת הרב קאלישר בדבר "ישוב א"י" וכותב בהסכםתו מתאריך י' טבת תרכ"ד "כבוד ידידי הרב הגדול המפורסם לגאון ולתפארת כבוד,שמו תפארתו מורה"ר צבי הירש קאלישר נ"י, הנה אמרתו אל עבר פנוי אמרותיו היקרים ושמחתני לראות גודל התאמתו בדבר חברת "ישוב ארץ ישראל" והנה המתיחיל במצוות אמורים לו גמור, עשה תעשה וגם יכול תוכל, בל יפול לבו ואל ירך מדברי המתנגדים".

ר' יהושע לה מקוטנה, נוסף על חתימתו על הכרז פנה בתשובות אל גדולי הרבנים שיתמכו במפעלו זה של אטרוגי ארץ ישראל "אשרי חלכם של המתאצחים בזה והנני אומר שלום לכבוד תורה ושלום לראשי החברה והיה ראשיתם מצער ואחריהם ישגא מאד" זאת הייתה תחלת הופעתו של הגאון ר' יהושע לה למען ארץ ישראל. מכאן ואילך توפסת מצוות ישוב ארץ ישראל אצלו מקום בראש.

בשנת תרכ"ד הוציא חתנו הגאון ר' חיים אלעזר וואקס בעל "נפש חייה" שהיה נשיא הכלול בפולניה, הכרז הקורא

לקנות אטרוגי ארץ ישראל ולא אטרוגי קורפו, על הכרז חתמו

אדמו"רי ורבני פולין וגליציה ביןיהם ה"שפתאמת" מגור

והצדיק ר' יחיאל מאיר מגוטינין והאדמו"ר ר' אברהם מסוכ-

טשוב ועוד. ר' יהושע לה, מלבד שחתם על הכרז הנ"ל, כתב

תשובות אל גדולי הרבנים שיתמכו במפעלו זה של אטרוגי ארץ

ישראל, אל הרב ר' אלעזר הכהן מפולטוסק בעל "חידושי

מהרא"ך", חתנו של הגאון בעל "חוות דעת" מליסא, כותב ר'

יהושע לה בשניות, בדרך, "האמנם רבים מפריזים על המידה

במידה גודשה מאוד לבחור להם דוקא אטרוגים הללו... כאילו

יצא בת קול ממשמים שע"פ ר' עז הדר" המוזכר במקרה הוא רק

מתושבי צוררי-היהודים היושבים על אי קורפו".

כן דרש בכל כחו לתמוך בישוב ארץ ישראל. באחת מתחשו-

בוחיו אל האדמו"ר ר' ישראל מפילוב, נכד האדמו"ר הוזקן

מקוצק, הוא כותב "ולפי דעת הכסף משנה, העולה מבבל אפילו

לאرض ישראל עובר בעשה והוא אינו מובן, שהרי זה לא נאמר

אלא על ארץ בבל בפרט ולא על שאר חוץ-ארץ והתעם כי

אחרי שהם נתרשלו בידי עזרא ולא רצו לשוב כי לא חשבו

זאת לפקידה גמורה שצרכיהם לישב שם כפי נבואת הנביא

עד פקידה האחרונה, אבל בני מדינות הללו שהם מגולי טיטוס,

שנגולו הארץ ישראל עם שאר בני הארץ, איןם בכלל זה והוא

מצוות גודלה... ומה שחשש מהר"ם מרוטנברג הוא מחלוקת חזש

סקנת דרכם וחסרו פרנסת... ואם כן בזמן זהה שנשנה בעורת

השם יתרחק לטובה, הן בסכנת דרכם והן מצד עניות ודאי היא

מצוות גודלה וכו' מכל מקום בעיקר המצווה אין אלא בירושה

וישיבהadam העושה בתוך שלו לרכוש ארץ ישראל שתהיה

תחת ירושתנו לא על ביאה ריקנית של עתה... ואין ספק שהיא

מצוות גודלה, כי הקבוץ היא אתחלתא דגאולה ועין ביבותה

דף ס"ד "שאין השכינה שורה על פחות ממשי רבבות מישראל"

ובפרט עתה שראינו התשוקה הגדולה הן בנשים פחותי הערך

והן בזינונים, הן בישרים בלבדם, קרובי לודאי, שנחנוצץ רוח

שישב שם כשלש שנים עבר בשנת תרכ"ג לפולטוסק ושם נולד לו בנו ייחדו הרב ר' משה פנהש שהיה אח"כ מלא מקומו בקוטנא. בנו זה נשא לאשת את בתו של הגאון ר' אברהם מאיר אבד"ק ביאלאבזוק, שהיה בנו ייחדו של הצדיק ר' יהושעה מפראג והתגנו של הצדיק ר' יצחק מזורקי. בחתונתו של ר' משה פנהש השתף אדמו"ר ר' מנדייל מזורקי כדוד הכללה ור' יהושעה אמר אז לר' מענדיל מזורקי: "אני מוסר לכם את בני ייחידי בגוף ובנפש" ובנו זה באמת הצדיק ותלמיד חכם.

בטבת תרכ"א נתקבל ר' יהושע כרב בקוטנא וכן נתרפסם בגאון ומשיב דבר הלכה לכל הפונים אליו, ועל שם הקהילה הזואת נתרפסם בעולם היהודי ר' יהושעה מקוטנא. כל מה שהתהוו בעולם היהודי הרבני התורתי היה קשור בשמו של ר' יהושעה. מלבד התשובות להלכה שכותב לרבניים שונים היה גם "שר המכסים", וכל רב או מחבר שרצה לפרסם ספר בדפוס בא אל ר' יהושעה לקלם ממנו את הסכמתו, ועל מאות ספרים שנדרפסו בתקופה זו משנת תרכ"א — תרנ"ג שנת פטירתו, מוצאים את הסכמתו.

בשנים הראשונות לרבענותו בקוטנא נתעוררה שם שאלת ילדי דלת העם, שגדלו ללא תורה ולא דרך ארץ ולא יראת אלקים. הילדים האלה היו עזובים לנפשם והיו שולחים ידים בגנבת פירות מדוכני המוכרים והיו לנוים בחורבות עזובים עד שנחטפו לצבא הצאר ושם נאנסו לshed. עמדו פרנסי הקהיל של קוטנא על תקלת זו והתחלו לשקו על תקנתם של ילדי ישראל, עבדו תקנון ונגשו לרכוש החברים כדי לייסד בשביב הילדים הללו תלמוד תורה מתוקן, כדוגמת הגדלות שבמדינה, ואשר גם לימוד הכתב והحساب נכנס בתכניתו. אולם כמו מתנגדים ליסוד תלמוד תורה כזה מבין החסדים אשר חשו מפני מינوت. אלה ואלה באו אל רבה של קוטנא להציג לפניו את טענותיהם. אלה שטענו נגד, ניסו להשפיע על הגאון להניאו מלחת הסכמתו למוסד החדש משום שחששו כי חניכיו עתידיים יצאם לתרבות רעה. ולעומתם טענו אלה הצדדים לחנכם לתורה ודרך ארץ ויהיו לאנשים יודעי קרוא וכותב וייהיו מוכשרים לעסוק במסחר ובמלאכה ויתמטו העבריים והפושעים ביניהם. הויכוח היה סוער בין שני הצדדים ונמשך זמן רב, זה פסול וזה מכשיר, זה אסור וזה מותר, עד שהגאון מקוטנא פסק את פסקו לטובות התלמוד תורה והוא היה הראשון שתרם סכום הון ממשכורתו לככלת המוסד ועיניו הייתה פקוחה עליו כל ימי כהונתו. (אסף אלברג. מפי ר' זאב יהודה (וולף ליב) הכהן שימנוביץ).

כידוע היו קשרי ידידות אמידים בין שני הגאנונים בעל "חידושי הר"ם" מגור ור' יהושעה, למרות ההבדל הרב בשנים שבין שניהם. חידושי הר"ם היה קשיש מידידו הגאון מקוטנא בעשרות ואחת שנה. הגאון מקוטנא רגיל היה כל אימת שנודמן לורשה, לטור לביתו של חידושי הר"ם לשוחח עמו, והיה שווה שעה ארכאה אצלו בשיחות בעניני דאוריתא וכנהוג היו מתוכחים ביניהם.

פעם בא אל חידושי הר"ם. הדבר היה לפני ראש השנה. כدرם בקדש הפליגו בויכוח באחת הסוגיות בהלכה ונתחלקו דעתיהם וכל אחד מהם הגן על דעתו, לבסוף קרא הרב מקוטנא מתוך אי הסכמה לחידושי הר"ם: "איהר זייט שוין ראש-השנה" — דיבר. ככלומר, כבר שרווי באיראה של ראש השנה המשמש ובא ומאהר שכבודו מרחף בעולםות העליונים על פי דרך החסידות, אין דעתו פנואה של ייחדו הצער ונפרד מתחזק דבריו שהוציא מפיו כלפי הר"ם והרגיש כי הקל בכבוד ייחדו תלמיד חכם גדול וקיים ממנו בשנים "הגאון החסיד", כפי שרגיל היה לכנותו, ו עבר עבירה מפורשת של בזוי תלמיד חכם. מיד חזר ובא לביתו של הר"ם, חלץ את געליו ונכנס אליו כנזוץ

הגולה. אשרי חלקו שהוא ממזהה הרבים" (שווית ישועות מלכו יוזד סי' ס"ו).

*

הגאון ר' יהושע לה מקוטנא היה איש אשכולות בקי בתורה שבכתב וגם בתורה שבעל פה, בש"ס בבלי וירושלמי בראשונים ובאחרונים. ידעת וביבליוגרפיה מצוין של ספרות ימי הביניים. וכך כותב במקום אחד: "והנה פשוט בספר חסידים שנתחבר בבית המדרש של ר' יהודה החסיד באשכנז בעיר רגנסבורג, היה אחר רבינו גרשום מאור הגולה זמן רב כי רבינו גרשום מאור הגולה היה רבי דרכו דרש"י ור"י החסיד חי בשנת תתקס"ח ור' יצחק אור זרוע היה תלמידו (ישועות מלכו חלק אה"ע סי' ב') וכן כותב "ונראין יותר דברי האומר שהלכות גדולות אשר בידינו הוא מלוקט מהלכות גדולות שהבירן ר"ש קירא כמו שכתו הראב"ד והרמב"ן ומהלכות פסוקות שהבירן ר"י גאון כמו שכתו מבאי ביתו, מתושבי קוטנא שהייתה יהודית מודרנית וסתה מדרכיה המסורת, בכל פעם כשהשכנס היה רב יהושע לה שואל אותו: "מדוע הנך כל כך חולש?" מתחילה חשב האדם שהגאון מתכוון לשאול אותו מדוע מצב בריאותו חלש, ענה לו האדם שמצוות בריאותו בסדר, אבל הגאון לא הרפה ממנו ושוב שאל אותו מדוע הוא כל כך חולש, עד שנודע לו מפי אנשי ביתו שבמושג "חלש" מתכוון הגאון לא למצב בריאותו אלא למצב יהדותו.

הגאון סוף סוף לאדמה קודש ביפנו. שנייהם ר' יהושע לה וחנתנו ה"נפש חייה" זכו לקבלת פנים מיוחדת. כל התושבים היהודיים בארץ יצאו לארץ, בתחילתה רצוי ר' יהושע לה וחנתנו להוציא את הכסף רק כדי לארגן קבוצה של יהודים תושבי ירושלים שייצאו "מן העיר אל הכפר" לעסוק בעבודת האדמה.

כשהגיעו לירושלים יצאו לארצם כל נכבד העיר עם הרבה הגאון ר' שמואל סלאנט בראשם, כשלשה שביעות שבו האורחים הנכבדים בירושלים, הם ביקרו בכל המקומות הקדושים ומוסדות התורה והחסד שבירושלים, ובשבת פ' פנהם דרש "הנפש חייה" דרשת פרידה מבני הכלול שבירושלים ואמר: "הלא תדעו אחי כי כל מה חשוב לך וכל עבדותך רק לטוב לך ועתה גמרתי בדעתך לבוא ציונה ולבקש אמצעים להטיב לך באופן שתוכלו להיות על יגיע כפיכם ולא תאלצו שוב לאכול לחם החלקה, לחם חסד ומגואל..."

הרבי וואקס לא תהשב עם כל מקבלי חלוקה אלה והחליט רק לנחות מספר הצרות בחלוקת הצפוני של ירושלים, הנקרא "bab chotah", הבלתי מיושב עוד אז על ידי יהודים. ע"י זה הרחיב את תחום היישוב היהודי שמחוץ לחומה. גם חנתנו ר' יהושע לה, כשרה את המצב הכלכלי בירושלים, אמר לתושבי ירושלים: "מדוע אתם יושבים בטלים ומחכים רק לדמי חלוקה אתם ממאסים בעבודה המפרנסת את בעלה בכבוד?" ורק מפני הכאב שרחשו להגאון וצדיק מפורסם זה לא חזרימו אותו. מלבד זאת קנו ר' יהושע וחנתנו בעל ה"נפש חייה" פרדים בכרם חיטין על יד טבריא ונטעו בו עצים אטרוגים. משחורו לפולין פירסם בעל ה"נפש חייה" קול קורא נלהב בתאריך ו' אלול תרמ"ו ובו כותב:

אל כבוד רבבות ישראל עם סגולה ואל ראשינו אחינו שבגולה הרבנים הגאננים וכו' ה' עליהם יהיו. הנה מאוז הודיע לכבוד הגאננים כי נטעתי עצי אטרוגים באה"ק בכפר חיטין, הנקרא במדרש "כפר חיטיא" והבאתי נטיעות מלאו הקשרים במסורת מדור דור אר בسنة זו כאשר זכיית לעלות אל הקודש ושכنتי במדבר לא במלון אורחים שמתי עני אל הגנות ביתר שאת יותר עז ותיקנתי בכל מה שהיא אפשרי לתקן לטובה ובעה"ה גדלו והצליחו במראייהם ותכניתם יפים במראה ונחמדים בחומר עוד יותר מאתרוגי קארפו... ובודאי כל איש יתלהב לקחת אטרוג הארץ הקדושה וגם ע"פ הדין וכאשר הסכימו גם צדיקי ישראל וקדושים, כי מקום הנמצא אטרוג הארץ הקדושה כשר, אף אם היה אטרוג קארפו נאה ממנה, מהראוי לברך רק על אטרוג הארץ הקדושה" (תולדות הרב ח. א. וואקס מאת בית הלוי ע' 74).

הגאון מקוטנא היה הראשון שגע בשאלת העربים עוד לפני הרצל. פעם כשדבר עם המנהיג הציוני נחום סוקולוב שאל ר' יהושע לה "ומה יהיה בארץ ישראל, אם העربים לא יסכימו לעליית היהודים ארצה?" — והשיב מיניה ובה — לי יש עזה, תביא צעריהם של מליטה הם אינים בטלנים כמו הצעראים בפולין והם לא יפחדו מפני העربים" (מפני הרב ברוט ז"ל).

ישועות מלכו קרית ארבע

בכל יהודי ותנאות על ד' חליך הרטבם
ותשובות בענינים הנוגעים לד' חליך השיע
והודושי אגדה

ב' אלה פרי חינונו של ב' קא' מיר הרב הגאון המתבתק
יחיד בדורו רשבכבה'ג' מרנא ורבנן ר' ישראל יהושע
וצלחיה מחבר ספר ישועות ישראל. קמא אברק' שרענסק,
נאמביין, וארכא פולטוסק, קוטנא ושם חלקת מהוקק ספונ
בן הרב הגודל החריף מוה' ר' דוד זלחיה מפלאץק.

נתק ומטור ע"י בנו יהודו אבא טרי הרב הגאון הזרק החסיד
האטתי בקשתי טיה ר' משה פינחס זלחיה אבריך וויסקיט
ואתב מילא מקום אביו זלחיה מה קוטנא.

נערכ וגנבר הפייס והובא לדפוס ע"י נכה' יצחק יודזה חוף' קוטנא צי'
מולודות המחבר ומעש העורות והתנאות על הרטבים זיל מהויל געם מעט צרי
מצאו בסוף הספר.

פיעטר קוב

בדפוס של ר' חנוך העניך בהדי ישע' זאב ני פאלטמאן
שנה תרפס' ל'ק

Sefer Jeszuot Małkoj
ulożyl Rabin Sz. Trunk z Kutna.

PRINTED in POLAND

„יבין דעת“ חידושים ושו“ת נדפס בשנת תרצ“ב, ע“י נכדו
הרב יצחק יהודה טרונק מוקוטנא.
הרב א. ז. ברומברג

(מתוך „גויילין“ — למחשה דתית-לאומית, חוברת י“ח,
תל אביב, טבת תשכ“ד — דצמבר 1963).

קהילות רבות פנו אל הגאון שיקבל עליו על הרבנות
בקהילותיהם, אולם הוא לא רצה לעזוב את קוטנא שבה חן
המקום עליו אף שהוא בעצמו היה רגיל לאמר, כשהיתה דעתו
בדוחה עליו, שקוטנא איננה עיר והוא ראה מן הפסוק (במלכים
ב' ב') „וישבו הארץ ישראל נערה קטנה“, מקשה הגمرا
(בחולין ה) „א) וקשיא לו, קרי לה נערה וקרי לה קטנה?
וא"ר פdet קטנה דמן גערן“ כלומר קטנה מן העיר גערן, ומדוע
הגمرا לא מתרצת „נערה דמן קוטנא“. אלא שמע מינה קוטנא
איןנה עיר בכלל.“

הגאון ר' יהושע לה מלבד גודלו בתורה ובצדקות הצדיין
באישיות מוסרית. היה שונה בצע ולא ידע צורת מטבח מה זה.
מעולם לא היה לו כיס של מעות, את כל משכורתו מסר לזוגתו
הרבענית ולפעמים כשהיה מונה על שלחנו שטר כסף ור'
יהושע לה כدرכו היה שקו עב למדו, היה לוקח את השטר של
נייר וכורך בהן את הטאבך לעישון.

בשנת תרנ"א מלאו שבעים שנה לגאון מוקוטנא, ושלשים
שנה לשנתו על כסא הרבנות בקוטנא. אנשי קהילתו החליטו לחוג
את יובל השבעים. מתוך הערכה והבהה לרבים החלטו אנשי הקהלה
להכריז על חג גדול לכבודו ולהזמין מקרוב ו מרחוק אורחים
גדולי תורה, להשתתף בשמחתם, על אשר זכו כי רב גאון גדול
ישב בקרבם. יוזמי החגיגה ידעו את רוב ענותותו של רבם
וחשו שהוא לא יסכים לדבר, על כן באו והציעו לפניו את הצורך
בחג הזה לכבוד התורה ולומדייה ותומכיה.

בשمعם את התנגדותו המוחלטת של הרב הגאון, נאלצו
פרנסי הקהלה לבטל את רצונם מפני רצונו, ואף שהרב מוקוטנא
לא הדיר את עצמו ממשיבות שמחה והיה נהג להשתתף בכל
סעודת מצוה אפילו אצל פשוטי בעלי הבתים, כדי לקיים מאמר
חוז"ל „שבעה יורדין לשמים ויאף מי שאינו בחבורה של
מצוה“ (פסחים קיג ע"ב), בכל זאת חגיגת יובל לא נחשה אצל
סעודת מצוה ולא הסכים שיערכו לכבודו את החגיגה ונאלצו
פרנסי הקהלה לבטל את רצונם מפני רצונו.

*

בשנת תרנ"ג חלה הגאון מוקוטנא, הרופאים שבקרו אותו
אסרו עליו להתאמץ יותר מדי בלמוד ועיון בש"ס ופוסקים, כי הם
מכבידים על לבו, אבל הגאון לא שמע להם ו אמר לאנשי ביתו
„כי החיים بلا תורה הם חי בהמה“ ולא כדי להמשיך לחיות
בלי לימוד תורה. סמוך לפטירתו בא לבקרו הגאון מסוכטשוב,
התധרו שני הגאנונים ושוחחו בדברי תורה. כשהנפרד הגאון
מסוכטשוב מן החוללה, אישחל לו רפואה שלמה ואריכות ימים.
ענה לו ר' יהושע לה: „כבודו בודאי, מתכוון לעולם שכולו
ארוך“. כשיצא הגאון מסוכטשוב אמר למלו"ו: „ראיתי את ר'
יהושע לה שהוא צופה ומabit למרחקים“.

לפני פטירתו צוה כי הוצאה הקבורה יקחו מן הכסף שהחסך
מיום שמלאו לו שבעים שנה במיחוד לזה. لكنות לו טלית
חדרה, כדי לקבור אותו בה, לא להרבות בהספדים ולא לבנות
אהל על קברו. ביום א' פ' מטות וمسעיה כ"ה תמוז תרנ"ג השיב
את נשמו אל על. כל גולי ישראל ביןיהם האדמו"ר ר' אברהם
מסוכטשוב, הגאון ר' אליהו חיים מיזול מלודז', הגאון ר' יצחק
הכהן פיגנובים ראב"ד ורשה, הגאון ר' שמעון אורנטשטיין
מקאליש, תלמידו הגאון ר' יואב יהושע מגויסטינין ועוד באו
להלוייתו ועשׂו לו כבוד גדול.

השיר ספרים חשובים. „ישועת ישראל“ על חן משפט,
הדרפס בחיוו בשנת תר"ל.
„ישועות מלכו“ חידושים ושו"ת לארבעה חלקים השלחן
ערוך, נדפס לאחר פטירתו בשנת תרפ"ח ע"י נכדו הרב יצחק
יהודה טרונק מוקוטנא.